דאפחתיה מכספיה. והרי בידו למוכרה: **יצא עבד שאין לו אחוה.** עם ישראל שאין לא נקבל[ה]: **במצות.** כל מצוה שאשה חייבת בה עבד חייב בה דגמר לה לה מאשה [מגיגה ד.]: **וזוממי עבד.** עדים שמחייבוהו מיתת בית דין ונמצאו זוממין לא יהרוגו אלמה קיס לן דעבד כישראל לענין מיתת [1]ב"ד דתנן במסכת מכות (דף ח:) וישראל לוקה [וגולה] על ידי עבד: **פיקחי לך גר.** שלידתו והולדתו בקדושה אפילו לרבי יהודה יש לו אחוה ופסול למלכות ואפילו לשוטר בעלמא אל"כ אמו מישראל בפרק המולך ביבמות (דף מה:): **עדות לא מליה אמרה.** דאי לא נפקא לן פסולא מאחיך מיתי מק"ו: **פסולה לעדות.** דכתיב גבי עדים זוממין ועמדו שני האנשים [דבריס יט] ותניא בשבועות (דף ל.) בעדים זוממין הכתוב מדבר דמשמע אנשים ולא נשים. [2]קטן נמי מהכא נפקא לן דכתיב אנשים ולא קטנים ועוד דעדות שלי אתה יכול להזימה היא דלאו בר עונשין הוא: **אין בכל המלוה.** אלא במקצת דהא אשה מחויבת בלאוין ועונשין וקטן ישנו במילה: **שאין איש.** ולא קרינא בהו שני אנשים: **מגולן.** דראוי לבא בקהל ופסול לעדות דכתיב (שמות כג) אל תשת ידך וגו' כלומר אל תשת רשע דומס עד: **מגולן ומחד מהנך.** והלד השוה שבהן שאינם זהיריס בכל המצות זה מפני רשעו וזה מפני שלא נטוה: **חיים בניס.** יחס בניס: **לא יומתו אבות על בנים.** לא יומת שום אדם על פי מי שאין בנו מיוחס ונקרא על שם אביו והיינו עבד: **דאי ס"ד.** כוליה קרא לכדאמר בסנהדרין (דף מ:) אמא לפסול קרובים: **לכתוב על בניהם.** מדשני למכתב בניס סתמא ש"מ תרתי: גר אין לו חיים דכתיב[3] וחרמת סוסים זרמתם ואע"ג דכתיב[4] בלאדן בן בלאדן ה"מ בגיותן אבל נתגיירו הבניס לא נתיחסו אחר אביהם בפרק הבא על יבמתו (יבמות דף סב.): **יש לו חיים למפה.** בנו נקרא על שמו: **דאי ס"ד גר נמי פסול.** דדרשינן על אבות על בניס שאין להם חיים אבות למה לי לאשתנויי בתרוייהו לכתוב בריש על בניהם לפסול קרובים ובסיפא לישתני ולכתוב סתמא על אבות ושמעינן תרתי מדלא כתיב על אבותיהם: **אלא מדכתב רחמנא על בניה.** למפסל לעבד שמע מינה גר כשר דתו ליכא קל וחומר: **כתבתינהו לנכסי.** מלוג לאחר שנישאת לר' אבא: **נהר דשכיבא אזל רב שמואל בר:**

דאפחתה מכספה אבל פציעה דלא אפחתה מכספה לא קמיבעיא ליה [5]א"ר יוסי בר חנינא [6]שפציעה בפניה ואפחתה מכספה: **החובל בעבד כנעני** של אחרים חייב וכו': [7]מאי טעמא דרבי יהודה אמר קרא [1]כי ינצו אנשים יחדיו איש ואחיו במי שיש לו אחוה יצא עבד [2]שאין לו אחוה [8] ורבנן אחיו הוא במצות אלא מעתה לר' יהודה זוממי עבד לא יהרוגו דכתיב [2]ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו אמר רבא אמר רב ששת אמר קרא [2]ובערת הרע מקרבך מכל מקום אלא מעתה לרבנן עבד יהא כשר למלכות אמרי ולטעמיך תיקשי לך גר לדברי הכל אלא אמר קרא [3]מקרב אחיך [3]ממובחר שבאחיך אלא מעתה לרבנן יהא עבד כשר לעדות דכתיב [4]והנה עד שקר העד שקר ענה באחיו אמר עולא עדות לא מצית אמרת אתיא עדות בקל וחומר מאשה ומה אשה שהיא ראויה לבא בקהל [9]פסולה לעדות עבד שאינו ראוי לבא בקהל אינו דין [10]שפסול לעדות מה לאשה שכן אינה ראויה למילה תאמר בעבד שהוא ראוי למילה קטן יוכיח שישנו במילה ופסול לעדות מה לקטן שאינו במצות תאמר בעבד שהוא במצות אשה תוכיח שישנה במצות ופסולה לעדות וחזר הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהן שכן אינן בכל המצות ופסולין להעיד אף אני אביא את העבד שאינו בכל המצות ופסול להעיד מה להצד השוה שבהם שכן אינו איש תאמר בעבד שהוא איש אלא תיתי מגזלן מה לגזלן שכן מעשיו גרמו לו תאמר בעבד שאין מעשיו גרמו לו אלא תיתי מגזלן ומחד מהנך מר בריה דרבינא אמר אמר קרא [5]לא יומתו אבות על בנים לא יומתו על פי אבות שאין להם חיים בנים דאי ס"ד כדאמרינן לא יומתו אבות על בנים [6]בעדות בנים לכתוב רחמנא לא יומתו אבות על בניהם מאי בנים ש"מ דלא יומתו ע"פ אבות שאין להם חיים בנים אלא מעתה ובנים לא יומתו על אבות ה"נ לא יומתו ע"פ בנים שאין להם חיים אבות אלא גר ה"נ דפסול לעדות אמרי הכי השתא גר נהי דאין לו חיים למעלה למטה יש לו חיים לאפוקי עבד דאין לו חיים לא למעלה ולא למטה דאי סלקא דעתך גר פסול לעדות לכתוב רחמנא לא יומתו אבות על בניהם לכדאמרינן לא יומתו בעדות בנים ונכתוב רחמנא ובנים לא יומתו על אבות דשמעת מינה תרי חדא לא יומתו בנים בעדות אבות ואידך לא יומתו על פי בנים שאין להם חיים אבות ועבד נפקא ליה בקל וחומר מגר ומה גר דלמעלה הוא דאין לו חיים אבל למטה יש לו חיים פסול לעדות עבד שאין לו חיים לא למעלה ולא למטה אינו דין שיהא פסול לעדות אלא מדכתב רחמנא לא יומתו אבות על בנים דמשמע לא יומתו על פי אבות שאין לו חיים בנים שמע מינה עבד שאין לו חיים לא למעלה ולא למטה הוא דפסול לעדות אבל גר כיון דיש לו חיים למטה כשר לעדות וכ"ת לכתוב רחמנא ובנים לא יומתו על אבותיהם למה לי דכתב רחמנא ובנים לא יומתו על אבות דמשמע לא יומתו על פי בנים שאין להם חיים אבות [7]איידי דכתב לא יומתו אבות על בנים כתב נמי ובנים לא יומתו על אבות: חרש שוטה וקטן פגיעתן רעה: אימיה דרב שמואל בר אבא מהגרוניא הות נסיבא ליה לר' אבא כתבתינהו לנכסי לרב שמואל בר אבא ברה בתר דשכיבא אזל

יצא עבד שאין לו אחוה. פי' אין יולאי חלציו קרויין אחים מה שאין כן בגר [8] ביולא מחלציו רולה הקונטרס לפרש: **וזוממי** עבד לא יהרוגו. וכיון דהם לא יהרוגו גם העבד לא יהרג דה"ל עדות שאין אתה יכול להזימה: **דכתיב** כאשר זמם לעשות לאחיו. תימה דתקשה ליה לרבי יהודה מרבית ואונאה וגונב נפש דכולהו כתיב אחיו ובגלדקה נמי כתיב אחיך האביון ומיהו קלת משמע בפרק קמא דגיטין (דף יב.) דאין כל כך חומה ליתן לדקה לעבד דאמר דרשב"ג סבר יכול העבד לומר לרבו בשני בגלות או פרנסני או הוציאני לחירות כי היכי דחזו לי אינשי ומרחמי עלאי וגונב נפש נמי לא מחייב בעבד אפי' לרבנן דמבני ישראל כתיב ובהנחנקין (סנהדרין דף פו.) מייתי התם פלוגתא דר' יהודה ורבנן דהכא ורבית ואונאה נמי אין קנין לעבד בלא רבו:

יהא עבד כשר לעדות. תימה הא יליפין בכל דוכתא ג"ש דלה לה מאשה וכ"ת דאחי [9]אחין ומרבה עבד ומפיק מג"ש א"כ גם מק"ו דקאמר נפיק [10]וי"ל דכי גמרינן לה לה מאשה היינו להחמיר על העבד לעשותו כישראל לכל הפחות במצות שהאשה חייבת אבל לגרעו מאיש ולפוסלו לעדות כאשה לא נלמוד דמן הדין כשר הוא לעדות דכתיב ועמדו שני האנשים והאי איש הוא ועובד כוכבים אע"ג דאיש הוא מ"מ אין אחיו אבל עבד שהוא איש ואחיו במצות ליתכשר א] ורש"י פירש בפ"ק דגיטין (דף יא) גבי שטרות העולין בערכאות של נכרים כשרים לעדות מן התורה ושמעתין לא מוכחא הכי: **שכן** אינה במילה. אע"ג דלא שייכא במילה פירכא היא[11] וי"מ דאין מלוה למול את בנה וליתא דא"כ מאי קאמר קטן יוכיח: **אלא** תיתי מגזלן ומחד מהנך. אין להקשות נילף דממזר ופצוע דכא וכרות שפכה שפסולים לקהל שיהיו פסולין לעדות מגזלן וחד מהנך דמה להאי השוה שבהן שאין זהיריס בכל המצות זה מפני רשעו וזה מפני שאין מלוה: **ועבד** נפקא לן מק"ו. נראה דלרווחא דמילתא נקטיה כלומר דאפי' תמצא לומר דלא נפיק מגופא דקרא מ"מ אתי בק"ו: רבי

נח א מיי' פ"ד מהל' מוכל ומזיק הלכה יד ועיין בהגהות ובמ"מ סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' תכד סעיף ו:

נט ב מיי' פי"ד מהל' חיטורי ניזקי הלכה יח:

ס ג מיי' פ"ל מהלכות מלכים הלכה ד סמג לאוין קכח:

סא ד מיי' פ"ט מהל' עדות הל' ל סמג לאוין רל טוש"ע ח"מ סימן לה סעיף יד:

סב ה מיי' שם סמג שם טוש"ע ח"מ סימן לד סעיף יט:

סג ו טוש"ע שם סימן לג סעיף יא:

תורה אור השלם

1. כִּי יִנָּצוּ אֲנָשִׁים יַחְדָּו אִישׁ וְאָחִיו וְקָרְבָה אִשֶּׁת הָאֶחָד לְהַצִּיל אֶת אִישָׁהּ מִיַּד מַכֵּהוּ וְשָׁלְחָה יָדָהּ וְהֶחֱזִיקָה בְּמְבֻשָׁיו:
דברים כה יא

2. וְעָשִׂיתָם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאָחִיו וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ:
דברים יט יט

3. שׁוֹם תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ בּוֹ מִקֶּרֶב אַחֶיךָ תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ לֹא תוּכַל לָתֵת עָלֶיךָ אִישׁ נֵכְרִי אֲשֶׁר לֹא אָחִיךָ הוּא:
דברים יז טו

4. וְדָרְשׁוּ הַשֹּׁפְטִים הֵיטֵב וְהִנֵּה עֵד שֶׁקֶר הָעֵד שֶׁקֶר עָנָה בְּאָחִיו:
דברים יט יח

5. לֹא יוּמְתוּ אָבוֹת עַל בָּנִים וּבָנִים לֹא יוּמְתוּ עַל אָבוֹת אִישׁ בְּחֶטְאוֹ יוּמָתוּ:
דברים כד טז

מוסף רש"י

אמר קרא כי ינצו אנשים יחדיו כו'. מהתם נפקא לן מיוב כושם, דכתיב וקלותה את כפה, ממון, אתה אומר ממון או אינו אלא ממש, נאמר כאן לא תחוס עינך ונאמר להלן בעדים זוממין לא תחוס עינך, מה להלן ממון אף כאן ממון (סנהדרין פו.). **יצא עבד שאין לו אחוה.** ואפילו עם אחיו בני אביו, דכתיב עם החמור, עם הדומה לחמור, אינו אלא כבהמה (שם). **אחיו הוא במצות.** בכל מצות שאשה חייבת בהן עבד חייב בהן, דגמר לה לה מאשה (שם).

גליון הש"ם

גמ' ורבנן אחיו הוא במצות. עי' רש"י סוטה דף מא ע"א ד"ה אחיו ואע"ק: **רש"י ד"ה פסולה.** קשה נמי מהכא נפקא לן דכתיב אנשים ולא קטנים ועוד דעדות שלי אתה יכול להזימה היא דלאו בר עונשין הוא: **אין בכל המלוה.** אלא במקצת דהא אשה מחויבת בלאוין ועונשין וקטן ישנו במילה: **שאין איש.** ולא קרינא בהו שני אנשים: **מגולן.** דראוי לבא בקהל ופסול לעדות דכתיב (שמות כג) אל תשת ידך וגו' כלומר אל תשת רשע דומס עד: **מגולן וחד מהנך.** והלד השוה שבהן שאינם זהיריס בכל המצות זה מפני רשעו וזה מפני שלא נטוה: **חיים בניס.** יחס בניס: **לא יומתו אבות על בניס.** לא יומת שום אדם על פי מי שאין בנו מיוחס ונקרא על שם אביו והיינו עבד: **דאי ס"ד.** כוליה קרא לכדאמר בסנהדרין (דף מ:) אמא לפסול קרובים: **לכתוב על בניהם.** מדשני למכתב בניס סתמא ש"מ תרתי: גר אין לו חיים דכתיב[3] וחרמת סוסים זרמתם ואע"ג דכתיב[4] בלאדן בן בלאדן ה"מ בגיותן אבל נתגיירו הבניס לא נתיחסו אחר אביהם בפרק הבא על יבמתו (יבמות דף סב.): **יש לו חיים למפה.** בנו נקרא על שמו: **דאי ס"ד גר נמי פסול.** דדרשינן על אבות על בניס שאין להם חיים אבות למה לי לאשתנויי בתרוייהו לכתוב בריש על בניהם לפסול קרובים ובסיפא לישתני ולכתוב סתמא על אבות ושמעינן תרתי מדלא כתיב על אבותיהם: **אלא מדכתב רחמנא על בניה.** למפסל לעבד שמע מינה גר כשר דתו ליכא קל וחומר: **כתבתינהו לנכסי.** מלוג לאחר שנישאת לר' אבא: **נהר דשכיבא אזל רב שמואל בר:**

הגהות מהר"ב רגשבורג

א] תוס' ד"ה יהא עבד וכו' וכש"י פירש בפ"ק דגיטין דף יא ומתק ד' יא וכ"ב דף ע ע"ב ד"ה כשרין וכו' ובד"ה פסולא דרבנן:

רבי ירמיה בר אבא ורב יהודה בר"ל ס"ל. דכותיה פסקינן ברישא המולך (יבמות דף לו.): **הכי אמר שמואל** זו אינו דומה למשנתנו. כדמסיק משום תקנת אושא תקנת אושא מודה שמואל דאין נאו פירות נאו בקנין הגוף דמי וא"ל והיאך מצא ידיו ורגליו דס"ל לעיל פ"ק (דף ט.) האחין שחלקו לקוחות הן וס"ל הכא דנאו בקנין הגוף דמי א"כ נא מסכחת דמייתי ביכורים אנא חד בר חד עד יהושע בן נון כדקאמר בסוף השולח (גיטין דף מח. ושם ד) וכן קשה לרבא דפסק כר"ל ברישא המולך (יבמות דף לו. ושם) דקנין פירות נאו בקנין הגוף דמי וס"ל האחין שחלקו לקוחות הן בפרק ג' דקדושין (דף מב:) והיאך מצא ידיו ורגליו וגם אנו היאך מצאנו ידינו ורגלינו דקיי"ל כר"ל וקיי"ל דאין ברירה בנסוף בינה (דף לח.) פסקינן כר' אושעיא דבדאוריתא אין ברירה ומפרש ר"י דכל הנהו דאית להו דאין ברירה נא יאמרו דהאחין שחלקו מחזירין זה לזה ביובל רק ר' יוחנן לחודיה להכי דיק עלה רבי יוחנן דנא מצא ידיו ורגליו אבל אנן נא ס"ל שיהא תנוי חזרת יובל בכך דהא רבי יוחנן גופיה מודה דבימי יהושע היו מביאין ביכורים אפילו אמרינן דנאו בקנין הגוף דמי כדאמרינן אנא חד בר חד עד יהושע בן נון ותנוקת יהושע נמי אמר ביש נוחלין (ב"ב דף קיט:) דירושה היא להם מאבותיהם ואפ"ה נא חזרה אותה תנוקת ביובל דסברא הוא כיון שחלקו על פי נביא ואורים ותומים ובגזירת הכתוב ולפיכך הביאו ביכורים והשתא הא סברא פליגי ר' יוחנן ושאר אמוראי דרבי יוחנן סבר דמהיא נא יליפינן דגזירת הכתוב היתה ושאר אמוראי סברי דמהתם יליפינן בכל תנוקת ירושה דאין מחזירין ביובל אף על גב דנקוחות הן:

באושא התקינו האשה שמכרה. ופ"ת לר' יוחנן למה הוצרך לתקן כיון דבקנין הגוף דמי וי"ל דאצטריך להיכא דכתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן ובפירי פירותיהן עד סוף העולם דאין זה אוכל פירות כדאמר בהכותב (כתובות דף פג.) ומיהו אם נא כתב אנא דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן נא סגי בהכי דאכתי בפירות עצמן יצאה בהן קרקע והוא אוכל פירות[ה]:

אמר רב אידי בר אבין אף אנן נמי בו'. תימה לר"י דשביק מתניתין דמסכת מכות (דף ג. ושם) ומייתי ברייתא דתנן מעידין אנו את איש פלוני שגירש את אשתו[ו] והנא בין היום בין מאר סופו ליתן לה כתובה (ולא נתן לה כתובה) אומדין כמה אדם רוצה ליתן בכתובתה של זו שאם נתארמלה או נתגרשה ואם מתה ירשנה בעלה ופליגי אמוראי בגמרא דאיכא מ"ד שמין באשה כמה אדם רוצה ליתן על זכות ספיקה של אשה והמותר ישלמו העדים ואיכא למ"ד שמין בבעל כמה היה אדם נותן על זכות ספיקו של בעל ומ"מ לכולהו יש לדקדק אמאי בטובת הנאה דאדם מתה ירשנה בעלה דשמא היא תמכור ולא ירשנה וי"ל דהיא אמנה ואמאתים קאמר דפשיטא בהנהו דאפי' מכרה אין הנקוחות גובין מנה או מאתים מבעל מאחר שמתה בחיי בעלה אבל הך דהכא אין לדחות דאמנה ומאתים קאי דיש

סד א מיי' פכ"ב מהל' אישות הלכה ז סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן ל סעיף ט:

סה ב מיי' פי"ב מהל' זכיה ומתנה הלכה יג סמג עשין פב טוש"ע מ"מ סימן רנז סעיף ח:

סו ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:

סז ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף ד:

סח ה ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ה:

מוסרת הש"ס

א) יבמות לו: ב"כ קלו., ב) [נכתב קלה: וש"נ], ג) כתובות נ. עח: ב"מ לה. לו: ב"ב נ. קלו.; ד) [ד"ה אין], ה) [ועיין תוספות יבמות לו: ד"ה קנין ותוס' כתובות נ. ד"ה הנעלן], ו) ל"ל ולא נתן לה כתובה,

מוסף רש"י

הכותב נכסיו לבנו. הוא הדין לאחר (רשב"ם ב"ב קלו.). לאחר מותו. שכתב מהיום ולאחר מיתה, ואין לאב כאן אלא אכילת פירות בחייו (יבמות לו.). הבן אינו יכול למכור. לגמרי בחיי האב, מפני שהן ברשות האב. לאכול פירות, אלא אין שייהן יכולין למכרן לגמרי מעכשיו, שהאב ימכור פירות והבן ימכור הגוף (רשב"ם שם). והאב אינו יכול למכור. לאחר הגוף והפירות לגמרי, מפני שהן כתובין לבן. הגוף מעכשיו ופירות לאחר מיתה (שם). מכר האב מכורין. לאכול הלוקח פירות כל ימי חיי האב, שזכה בזכות שהיו לו לה בהן (יבמות לו.). עד שימות האב. אבל לכשימות האב יעול הבן גם גוף גם פירות, או הוא או הבא מכחו, לא שנא מת האב בחיי הבן ולא שנא מת הבן בחיי האב, שספירות מכר אבל הגוף קנוי לגמרי לבן משעה שכתב לו האב, וכשמת הבן ואח"כ האב ויש לו בניס לאותו הבן הן יורשין את כמו (רשב"ם שם). מכר הבן. בחיי האב, אין לו ללוקח. פירות, עד שימות האב. שהרי הוא כבן, אבל כשימות האב יש לו מיתת לוקח גוף ופירות וכגון שהבן קיים (שם). ר' יוחנן אמר לא קנה לוקח. אפילו לכשימות האב, דקנין פירות שהיה לו לאב בנכסים הללו כקנין הגוף דמי, ואין מכירת הבן מכירה, ומתניתין דקתני אין לוקח בהן כלום עד שימות האב, הא כשימות האב יש לו, התם דמית האב בחיי הבן ומתקיימה המתנה, ומה מכר ראשון לשני כל זכות שהבא לידו, אבל מת הבן לא בא זכות לידו (יבמות לו.) שמעולם לא היו יורשין לבא לידי הבן, אלא יחזרו לשאר יורשי האב, ומיהו אם לא מכרן הבן בחיי האב היה מודה ר' יוחנן שאע"פ שמת הבן ואמר כך מת האב אפילו הכי יורשי הבן יורשין את מתנתו ולא יורשי האב, אבל גבי מכירה הרי מילוק נפשו משעת מכירה וגם לא בא לידו שיוכל הלוקח לזכות מכחו (רשב"ם שם:). קנין פירות. שיש לו לאב כאילו הגוף קנוי לו דמי, ולא היה הבן יכול למכור אלא על מנת דאתו לידיה וכיון דלא אתו לידיה לא קני לוקח, ומיהו אם לא מכרן הבן ולא מילק נפשו מהם ומת הבן בחיי האב, לכשימות האב יירש בן הבן את זכות אביו שהיה לו בקרקע (שם).

אזל רב שמואל בר אבא קמיה דרבי ירמיה בר אבא אוקמיה בנכסי אזל ר' אבא אמרה למילתא קמיה דרב הושעיא אזל רב הושעיא אמרה קמיה דרב יהודה א"ל הכי אמר שמואל [א]האשה שמכרה בנכסי מלוג בחיי בעלה ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות אמרוה קמיה דרבי ירמיה בר אבא אמר להו אנא מתניתא ידענא דתנן [ב]הכותב [ג]נכסיו לבנו לאחר מותו הבן אינו יכול למכור מפני שהן ברשות האב והאב אינו יכול למכור מפני שהן כתובין לבן [ד]מכר האב מכורים עד שימות [ה]מכר הבן אין לו ללוקח עד שימות האב כי מיית אב מיהא אית ליה ללוקח ואע"ג דמת הבן בחיי אב דלא אתו לידי הבן כרבי שמעון בן לקיש דאמר לא שנא מת הבן בחיי האב דלא אתו לידיה דבן לא שנא מת האב בחיי הבן דאתו לידיה דבן קנה לוקח דאתמר מכר הבן בחיי האב ומת הבן בחיי האב רבי יוחנן אמר לא קנה לוקח ר"ל אמר [ו]קנה לוקח ר"י אמר לא קנה לוקח אמר לך כי קתני מתני' מכר הבן לא קנה לוקח עד שימות האב וכי מיית האב אית ליה ללוקח דלא מת הבן בחיי האב דאתו לידי הבן אבל מת הבן בחיי האב דלא אתו לידיה דבן כי מיית אב נמי לית ליה ללוקח אלמא קא סבר [ז]קנין פירות כקנין הגוף דמי וכי זבין לאו דידיה זבין ר' שמעון בן לקיש אומר קנה לוקח כי קתני מתני' מכר הבן אין ללוקח עד שימות האב כי מיית אב מיהת אית ליה ללוקח לא שנא לא מת הבן בחיי האב דאתו לידיה דבן ולא שנא מת הבן בחיי האב דלא אתו לידיה דבן קנה לוקח אלמא קסבר קנין פירות [ח]לאו בקנין הגוף דמי וכי קא זבין דידיה קא זבין ואנן השתא בין ר' ירמיה בר אבא ובין רב יהודה בר' שמעון בן לקיש סבירא להו וקאמר ר' ירמיה בר אבא אי סלקא דעתך קנין פירות כקנין הגוף דמי כי מיית אב ומיית הבן בחיי האב אמאי אית ליה ללוקח כי קא זבין האי לאו דידיה קא זבין אלא לאו שמע מינה קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי אהדרוה לקמיה דרב יהודה אמר להו הכי אמר שמואל זו אינה דומה למשנתנו מאי טעמא אמר רב יוסף בשלמא אי תני איפכא הכותב נכסיו לאביו איכא למפשט מינה דקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי אלא השתא דקתני הכותב נכסיו לבנו משום דראוי ליורשו הוא אמר ליה אביי אטו ברא ירית אבא אבא לא ירית ברא אלא לאברוחינהו לנכסי מבריה קא אתי הכא נמי לאברוחינהו לנכסי מאחוה אתי אלא מאי אינה דומה למשנתנו משום תקנת אושא [ט]דאמר רבי יוסי בר חנינא באושא התקינו האשה שמכרה בנכסי מלוג בחיי בעלה ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות אמר רב אידי בר אבין אף אנן נמי תנינא מעידים אנו באיש פלוני שגירש את אשתו ונתן כתובתה והרי

כבעל מוציא. שהבעל יורש את אשתו והוא היה לוקח ראשון: **לאחר מותו.** מהיום ולאחר מותו שהגוף קנוי לבן מהיום אלא שהאב אוכל הפירות עד יום מותו: **מכורין עד שימות.** לוקח אוכל פירות עד שימות האב וכשימות האב הולך הבן ומוציא מיד הלקוחות: **דלא מת הבן בחיי האב דאתו לידו הבן.** דמה מכר לו ראשון לשני כל זכות שתבא לידו: **קנין פירות.** שהיו קנוין לאב לפירות: **כרישא לקיש סבירא לן.** דפסקינן הלכתא כריש לקיש בתלת מדלא הא והמולך למעוברת ומתנה באמצע בפרק המולך (יבמות דף לו.): **אלא לאו שמע מינה [כו'] לאו כקנין הגוף דמי.** הני נכסי מלוג הקנויין בחייה לבעל לפירות לאו כקנין הגוף דמי ומתנתה מתנה ואע"ג דמתה בחייו: **הכותב נכסיו לאביו.** לאחר מותו ומכר האב בחיי הבן ומת האב בחיי הבן ואמר לן ריש לקיש דקנה לוקח שמעינן מינה משום דקנין פירות שהן קנוין לבן לאו כקנין הגוף דמי אבל השתא דלמא היינו טעמא דקנה לוקח אע"ג דלא אתי לידי בן משום דראוי ליורשו הוא ואע"ג דבעלמא כקנין הגוף דמי אבל בן בחייו למוכרן כשירלה דאי משום לאחר מיתה בלאו הכי הוה ירית ליה אבל רב שמואל בר אבא לא היה ראוי לירש את אמו אלא רבי אבא בעלה היה ראוי ליורשה: **אבא לא ירים ברא.** ואי הוה תני נמי איפכא הוה אמרת נמי טעמא משום דראוי ליורשו הוא: **אלא.** על כרחך ברא דכתב נכסי לאבוה בני מית ליה והאי דכתב נכסי לאבוה לאברוחינהו מבני קאתי דכי מיית לא ירתו ליה בני אלא אבוה וכי הוה תני איפכא הוה אמרת התם דקני לוקח שלקחו מן האב הוה טעמא משום דקנין פירות שיש לו לבן לאו כקנין הגוף הוא וכי זבין אב דידיה קזבין: **הכא נמי.** הכותב נכסיו לבנו ודאי בני אחריני אית ליה ולאברוחינהו מאחוי משאר בניו של אב הוא דכתב ליה ומדאמרינן קנה לוקח שמע מינה קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי: **באושא התקינו.** דאע"ג דבעלמא לאו כקנין הגוף דמי בנכסי אשתו אלמוה רבנן לשעבודיה משום איבה והוי כלוקח ראשון: והרי

באושא התקינו. כשהיתה סנהדרין באושא שגלתה ושבה שם סנהדרין גדולה, כדאמרינן בר"ה (לא.) גבי עשר מקעות (ב"מ לה.). האשה שמכרה בנכסי מלוג. הקרן (כתובות נ.) להיות הבעל אוכל פירות בחייה וגוף הקרקע יהיה ללוקח לכשתמות (ב"מ לה.) שאם ימות בעלה יחזה בהן ואם תמות היא וירשה בעל יפקידו, ונכסים שנפלו לה מבית אביה או שהכניסה קרקעות שלא נשומו בכתובתה, ולא קיבל בעל עליו אחריות ואוכל פירותיהן בחייה בתקנת חכמים תחת פרקונה, ולהכי מיקרי מלוג, שמולגן ומתברן בעל, שאוכל הפירות כמלוגת הראשם (רשב"ם ב"ב קלט:). ומתתה. ובעל יורש מתה דכר תורה (ב"מ צו:). הבעל מוציא. גוף הקרקע, מיד הלקוחות. והכי מוקי לה בפרק האשה (כתובות עח:) תקנת אושא בגופה של קרקע לאחר מיתה (ב"מ לה.) דשויוהו רבנן לוקח והוא לוקח ראשון (כתובות נ.) ומיהו לכי מהני מכירת האשה, שאם ימות בעלה בחייה יעלה לוקח (רשב"ם ב"ב נ.).

וכרי היא דאחיו. דאי ודאי נתגרשה ע"י עדים אחרים כי משתכחי הכך עדים זוממין הוו משלמין לה כל כתובתה דהא בעו לאפסודי כולה מינה דקאמרי נתן לה אבל השתא שמא אינה עתידה ליטול כתובתה לעולם שמא תמות ויירשנה בעלה ונמצא שלא היו מפסידין אותה כלום לפיכך אין אומרים ישלמו לה כתובתה אלא אומדים כמה אדם רוצה ליתן לה מיד בכתובתה על הספק אם נתארמלה או נתגרשה טובה הוא ואם תמות יירשנה בעלה והוא יפסיד מה שנתן ודמים הללו יתנו לה העדים דטובת הנאה זו מפסידין אותה מיד שאם תבא למוכרה בטובת הנאה זו לא תוכל. טובת הנאה כלומר דבר מועט: **אם אמרו בנכסי מלוג.** שתוכל למוכרן ואין הבעל מוציא מיד הלקוחות שהרי אם פיתתו פיתתו לה ואם הותירו הותירו לה: **יאמרו בנכסי אין ברזל.** בכתובתה דהיינו נדוניא שהכניסה לו בשומא מבית אביה וכותבין אותה בכתובתה ומקבל עליו תתן אחריות ואם פיתתו פיתתו לו ואם הותירו הותירו לו כדאמרינן [ביבמות באלמנה לכהן גדול (דף פו.)]. נכסי אין ברזל נכסים העומדים באחריות המקבל אלא כעין ברזל זה שהוא קשה להיות פותח והתם ודאי לא מצינה: **טובת הנאה.** אשה המוכרת כתובתה לאחרים בטובת הנאה והדמים שלה הן ואין לבעל בהן כלום: **רווח ביתה.** אפילו אם הבעל נוטלן נוח לאשה למוכרה בחייה כדי שתהא פרנסתה מצויה בביתה בריוח: **ואין הבעל אוכל פירות.** לא אמרינן יקח בהן קרקע והוא אוכל פירות: **ומילי לא משתעבדי.** לגזוק: **ואזר המוכר ומחל לו מחול.** הלכך אי אמרינן לה תזכן מפסדינן ליה לגוקא דהיא הדרה ומחלה לכתובתה לבעל הואיל ועל כרחה היא מוכרתה:

ה"ג

מילי נינהו ומילי לא משתעבדי אלמה לא מילי דמזדבני בדינרי נינהו אלא משום דשמואל [ט]דאמר שמואל [י]המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול ואפי' יורש מוחל אמרי זבוני זבין ותתן ליה ואי מחלה ליה לגבי בעל תמחלה אמרי כל לגבי בעל ודאי מחלה ליה ואפסדיניה לההוא זבינא בידים לא אפסדינהו וכי תימא זבינא ניהליה לההוא דחבלה ביה בטובת הנאה דאי

דים לו לתנא לשנות ריבוי תשלומין גבי עדים זוממין כמו שיכול להרגות אלא ואת"ל דנכסי אין ברזל יכולה למכור אם כן יותר היו מפסידים הזוממין לאשה כשהיו אומרין שגירשה ונתן לה כתובתה על נכסי אין ברזל שהיתה יכולה למכור לגמרי מעל מנה ומאתים שאין יכולה למכור לגמרי היא תחתיו ומשמשתו ונמצאו זוממין אין אומרים ישלמו כל כתובתה אלא טובת הנאת כתובתה איזהו טובת הנאת כתובתה [ח]אומדין כמה אדם רוצה ליתן בכתובה של זו שאם נתארמלה או נתגרשה יירשנה בעלה תזבין כתובתה לגמרי אמר אביי אם אמרו בנכסי מלוג יאמרו בנכסי צאן ברזל אמר אביי טובת הנאה [יא] הואיל ואתא לידן נימא בה מילתא טובת הנאה לאשה הויא דאי ס"ד לבעל הויא לימרו לה עדים מאי אפסדינך אי הות מזבנת לה לטובת הנאה בעל הוה שקיל מינך אמר רב שלמן משום דאיכא רווח ביתא אמר רבא [ב]הלכתא טובת הנאה לאשה ואין הבעל אוכל פירות מאי טעמא [ג]פירא תקינו ליה רבנן פירא דפירא לא תקינו ליה רבנן כי אתא רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע מבי רב אמרי תנינא לתקנת אושא העבד והאשה פגיעתן רעה החובל בהן חייב והם שחבלו באחרים פטורין [ד]ואי ס"ד ליתא לתקנת אושא תזבין נכסי מלוג ותתן ליה ולטעמיך נהי נמי דאיתיה לתקנת אושא ולא מצי מזבנה לגמרי תזבין לנכסי מלוג בטובת הנאה ותתן ליה אלא דלית לה ה"נ דלית לה ותזבין כתובתה בטובת הנאה ותתן ליה הא מני רבי מאיר היא דאמר [ה]אסור לו לאדם שישהא את אשתו אפילו שעה אחת בלא כתובה וטעמא מאי כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה הכא לא מגרש לה דאי מגרש לה אתו הנך דזבני גבו לה לכתובתה מיניה אלא טובת הנאה

בעילת זנות אלא התם דייק דקסבר תנאו בטל מדלא קתני בתולה שאין לה מאתים ואלמנה שאין לה מנה כו' ש"מ דה"ק כל הפותח אפי' בחותו ענין שיש לה אפי' הכי הוא בעילתו בעילת זנות וא"ת מנא ליה דמיירי בתנאה דלמא מודה ר"מ דתנאו קיים וה"ק כל הפותח אפי' בחותו ענין שיש לה כגון בסוף ביאה דאמר התם בסוף שמעתין דדברי הכל אינה מוחלת וי"ל דלשון כל הפותח משמע שהוא פותח לה ובסוף ביאה אין יכול לפתוח אלא היא פותחת לעצמה ולא שייך לשון פותח אלא בתנאה אי נמי מדנקט כל דייק:

כל לגבי בעלה ודאי מחלה. וא"ת ותזכן לבעל גופיה ותיתיב ליה לנחבל וי"ל שהבעל לא ירצה לקנות אלא להפסיד לאשתו ת"ל הא מוקמי לה בשמוך כר"מ דאמר לשהות עם אשתו בלא כתובה אסור וא"ת והיאך יכולה למחול האמר ברים אע"פ (כתובות דף מז.) דבסוף ביאה אינה יכולה למחול וכ"ת דכתבה ליה התקבלתי הא משמע בפרק נערה (שם דף נא.) דלר"מ אפי' בהתקבלתי אין יכולה למחול וי"ל ה"מ בתחילת הסוגיא אבל לפי המסקנא דהתם דמפליג ר' יהודה בין כתבה ליה התקבלתי ובין לא כתבה ליה התקבלתי ה"ה לר"מ וא"ת ואכתי היאך תמחול הא מוקמינן לה כר"מ דאמר אסור לשהות עם אשתו בלא כתובה וי"ל לאחר שתמחול יחזור ויכתוב לה כתובה ועי"ל דאפילו אח"ל שאין יכולה למחול בעודה תחתיו אכתי יעשה קנוניא ויגרשנה ותמחול לו ואח"כ יחזירנה וא"ת כיון דאחיא כר"מ דאין דינא דגרמי א"כ לא תהא רשאה למחול מפני שתצטרך לשאת ללקוחות כדאמר בהמוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול ואמרינן התם (כתובות דף פו.) דלמאן דאין דינא דגרמי מגבי ביה דמי שטרא מעליא ומיהו מאי למימר דאפ"ה לא תמוש ותמחול כיון דהשתא ליתא לה מידי לשומי אע"ג דלכשתתאלמן תצטרך לשאת יותר מ"מ חשיב ליה אטרוחי בי דינא בכדי כיון דסוף סוף השתא מיהא לא משלמין מידי ולמאי דרגיל ר"ת לפרש דאין חייבת לשאת אפילו לר"מ אלא מה שקבלה א"ש טפי ואין להאריך כאן בדבר זה הקשה הר"ר שמואל ב"ר חיים ותזכן כתובתה במעמד שלשתן דאז אין יכולה למחול כמו שרגיל ר"י לדקדק מהיא דתניא בהאיש מקדש (קדושין דף מז:) התקדשי לי בשטר חוב או שהיה לו מלוה ביד אחרים והירשה עליהם רבי מאיר אומר מקודשת וחכמים אומרים אינה מקודשת ומסיק דבמלוה בשטר קמפלגי באשה שמכה דעתה ודכולי עלמא אית להו דשמואל דאמר המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול ובמלוה על פה פליגי בדרב הונא דאמר מנהו לפלוני במעמד שלשתן קנה דרבנן לית להו שיועיל מעמד שלשתן במלוה אלא בפקדון ואם היה יכול למחול מהו מושש אי אית להו דרב הונא במלוה כיון דסגירא ליה דלא שמכה דעתה ותירץ ר"י * דמעמד שלשתן אין מועיל בכתובה בעודה תחת בעלה כיון דעדיין לא ניתנה לגבות וא"ת ויכתוב שטרא בשמיה דאז לא מצי מחלה כדאמר בהכותב (כתובות דף פו.) והכא ניחא דשמא הבעל לא ירצה אבל בשמוך גבי היא

מסורת הש"ס

ה) [מכות ג.], ו) [כתובות עט.], ז) [עי' תוספות ב"ב קלט: ד"ה התם], ח) [כתובות נז.], ט) ב"מ כ. כתובות פה: פו. קידושין מח. ב"ב קמז:.

גליון הש"ם

גמ' הואיל ואתא לידן. שבת דף פז ע"ב וש"נ: תוס' ד"ה כל וכו' דבעמד נ' אינו מועיל בכתובה. עיין לעיל דף ע ע"ב תוספות ד"ה אמטלטלין:

מוסף רש"י

ליתן בכתובה של זו. מספק, שאם נתאלמנה או נתגרשה. יטלנה לוקח, ואם מתה יירשנה בעלה. ויפסיד מעותיו (מכות ג.). המוכר שטר חוב לחבירו. שחייב לו לוה למלוה ממון ומסר לו המלוה את השטר ליד לוקח ומכרו לו וסמך לו קני לך מיהו וכל שעבודייה, אי נמי כדפסקינן הכא (ב"ב עז.) הלכתא אותיות נקמות במקירה (רשב"ם ב"ב קמז:). וחזר ומחלו. המוכר שהוא מלוה מחלו לגוה, מחול. דאמר ליה לוה לגוקא לאו בעל דבריס דידי אם (כתובות פה:) דלא מכר לו לאשון לשני אלא כל זכות שהבא לידו, ולא עדיף האי לוקח ממלוה דאמי מחממיה דמלוה, ומיהו מעותיו יחזיר לו מוכר לגוקא, דהא הלכתא היא דדיינינן דינא דגרמי חה הכפיל מעותיו כשורף שטרותיו של חבירו, דקיימא לן דחייב, מההוא עובדא דכפייה רפרס לרב אשי ואגבי מיניה כי כשורא לגלגא (רשב"ם שם). ואפילו יורש. של מלוה, מוחל. שהלוה לא נתחייב לגוקא כלום אלא מחמת המוכר והרי מחלו אלגו (קדושין מח.) וסכלא הוא דלא אלים כח של לוקח כמה שנמכר לו שטר המלוה אלא מזכות בחוב הכמוב בו במקום הלוה לו היוהב, אך לא נעקר שעבודו מן המלוה, וקרינא ביה עבד לוה לאיש מלוה ויכול למחול שעבודו (רשב"ם שם).

עין משפט נר מצוה

סט א מיי' פכ"ח מהל' עדות הלכה ה סמג עשין קי טוש"ע סימן לח: ע ב טוש"ע אה"ע סימן פה סעיף ז:

עא ג מיי' פ"י מהלכות מישות הלכה י וס"ד מהלכות מוכר ומוציא הלכה יח סמג עשין מח וסימן ע טוש"ע אה"ע סימן פו סעיף ג וסימן קה סעיף ה וטוש"ע מ"מ סימן תכד סעיף י:

עב ד מיי' מהלכות מכירה הלכה יב וע"ש סמג עשין פב טוש"ע מ"מ סימן פו סעיף כג: